

MAŁGORZATA KORNAČKA

(Warszawa)

HOMERYCŁKA TRADYCYJA SŁOWOTWÓRCZA W PÓŹNEJ POEZJI ANTYCZNEJ. ZŁOŹENIA NOMINALNE W POEMACIE *LITHIKA**

Tradycję literacką, z jakiej czerpią poszczególni autorzy, można badać dwójako: zarówno skupiając się na treści, jak i na formie utworu. W pierwszym przypadku przedmiot analizy stanowią wątki fabularne i postaci, w drugim przypadku – budowa metryczna utworu, a także jego słownictwo i gramatyka, na przykład pewne specyficzne konstrukcje składniowe i formy wyrazów.

Celem poniższego artykułu jest zbadanie tradycji, którą można nazwać słowotwórczą, a więc odpowiedź na pytania: na ile dany autor samodzielnie tworzył złożenia słowotwórcze, a na ile korzystał z już zastanych złożeń; na ile tworzył nowe złożenia z elementów wchodzących w skład już zastanych złożeń, a na ile wprowadzał nowe elementy do „obiegu słowotwórczego”; na ile tworzył nowe modele słowotwórcze, a na ile korzystał z już zastanych modeli.

Praca o tak sformułowanych zadaniach ma charakter bardziej językoznawczy niż literaturoznawczy. Jeżeli można tutaj posłużyć się analogią z malarstwem, jej celem będzie zbadanie zestawu farb oraz ich składu, proporcji wchodzących w skład tych farb komponentów i ich pochodzenia, a nie zbadanie funkcji poszczególnych kolorów w obrazie. Chciałabym jednak pokazać, że zjawiska literackie i językowe wykazują duże podobieństwo: zjawiska słowotwórcze mają bardzo bliskie analogie w sferze modyfikacji i łączenia wątków literackich. Złożenia słowotwórcze – mimo swej bardzo niepoetyckiej, technicznej nazwy – mogą posłużyć do podobnej gry literackiej jak wątki fabularne: nowe złożenia mogą być tworzone ze znanych elementów, znane złożenia mogą nabierać nowych, nieoczekiwanych znaczeń lub mogą zostać użyte w nowym kontekście.

Przedmiotem analizy będą złożenia nominalne w późnoantycznym poemacie *Lithika*¹, przetłumaczonym na język polski przez Włodzimierza Appela pod tytułem

* Artykuł stanowi zmodyfikowaną wersję części pracy magisterskiej *Złożenia nominalne w poemacie Lithika – typologia i wpływy homeryckie*, obronionej w Instytucie Filologii Klasycznej UW w r. 2011.

¹ *Les lapidaires grecs. Lapidaire orphique; Kérygmes lapidaires d'Orphée; Socrate et Denys; Lapidaire nautique; Damigéron-Evax*, wyd., przeł. i oprac. R. Halleux, J. Schamp, Les Belles Lettres, Paris 1985.

*Kamiennik Orfeusza*². Utwór jest anonimowy, a miejsce ani data jego powstania nie są znane (najczęściej umiejscawia się go w II–IV wieku n.e.), tak więc jedynie sam tekst może wskazać na źródła językowej (w tym słowotwórczej) inspiracji nieznanego autora. Jedno potencjalne źródło, które należy zbadać, to poematy Homera. W *Lithikach* nie tylko bowiem pojawiają się homeryccy bohaterowie, lecz dominuje homeryckie słownictwo: procentowy udział homeryckiego słownictwa (pochodnego i niepochodnego słowotwórczo) w słownictwie *Lithików* – jak obliczył Georgios Giannakis³ – wynosi 83,44%. Drugie potencjalne źródło złożeń słowotwórczych w *Lithikach* to poematy orfickie. Na orfickie związki *Lithików* może zwłaszcza wskazywać zawarty w nich szczegółowy opis obrzędów ofiarnych grupy religijnej, w której można dopatrywać się wyznawców orfizmu. Ponadto *Lithika* cechuje charakterystyczna dla poematów orfickich magiczność i ezoteryczność, widoczna zarówno w treści, jak i w podniosłym nastroju utworu. Autor *Lithików* konsekwentnie stosuje się do konwencji gatunkowych „świętych tekstów” czy też „tekstów objawionych”, które w literaturze greckiej pojawiły się dopiero w późnym antyku.

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ZŁOŻEŃ W *LITHIKACH*

1.1. TRUDNOŚCI Z IDENTYFIKACJĄ ZŁOŻEŃ

Już najprostsza definicja pojęcia compositum (złożenia) – jak na przykład „A word formed from two or more units that are themselves words or forms of words”⁴ – sygnalizuje podstawowy problem, napotykaną przy próbie przeprowadzenia jednoznacznej granicy między compositami oraz nie-compositami. Zaliczenie danego wyrazu do compositów może sprawiać teoretyczne i praktyczne kłopoty wtedy,

- gdy choć jeden z członów nie został nigdzie indziej odnotowany,
- gdy choć jeden z członów dopuszcza kilka interpretacji, przy czym zgodnie z jedną z tych interpretacji stanowi on morfem rdzenny, a zgodnie z inną – morfem słowotwórczy (sufiks lub prefiks),
- gdy mimo pozornej jednoznaczności członów składowych nie daje się zbudować parafrazy słowotwórczej złożenia, która miałaby sens i pasowała do kontekstu.

Takie właśnie problemy sprawiają, że do analizy występujących w *Lithika* compositów nie włączyłam następujących jednostek: wyrazu περικαλλής (w. 436) oraz πρόγονος (w. 656), wyrazu νεογίλος (w. 379), wyrazu ἐχεπευκής (w. 475), homeryckiego epitetu Hermesa Ἀργεῖφόντης (w. 58, 607), homeryckiego przydomka Zeusa εὐρύοπα (w. 88, 701), homeryckiego epitetu Ateny Τριτογένεια (w. 586) oraz homeryckiego epitetu Apolla ἑκατηβόλος (w. 404, 770).

² W. Appel, *Kamiennik Orfeusza (Lithiká)*, UMK, Toruń 1990.

³ Ibid., s. 32.

⁴ P. H. Matthews, *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics*, Oxford University Press, Oxford 2007, s.v. compound.

1.2. LICZEBNOŚĆ ZŁOŻEŃ

Poza wymienionymi w poprzednim punkcie ośmioma spornymi złożeniami odnotowałam w *Lithikach* łącznie 130 złożzeń nominalnych. Do liczby tej zaliczam też jedno złożenie εὔκυκλος, które w tekście poematu nie pojawia się w formie przymiotnika ani rzeczownika, lecz występuje utworzony od niego w regularny sposób przysłówki.

W *Lithikach* odnotowałam łącznie 163 użyć „bezsportnych” złożzeń. Większość złożzeń (105) pojawia się w tekście poematu jednokrotnie. Dwukrotnie użyto 19 złożzeń: ἀκείρεκόμης (w. 400, 514), ἀκρόδρυα (w. 530, 736), ἀλεξίκακος (w. 1, 352), ἀνδροφόνος (w. 545, 583), αὐτοκασιγνήτη (w. 347, 764, do czego można dodać αὐτοκασιγνητος, w. 687), γαμψῶνυξ / γαμψώνυχος (w. 147, 553), διοτρεφής (w. 31, 771), εὐρύστερνος (w. 548, 645), καρποφόρος (w. 216, 736), λαοσσός (w. 10, 58), ὀδονήφατος (w. 345, 753), ὀλεσίμβροτος (w. 77, 450), ὀμόνυμος (w. 347, 494), παλαιγενής (w. 184, 194), πολυῖδμων (w. 697, 715), πολύμητις (w. 54, 575), σαόφρων (w. 9, 394), φαεσίμβροτος (w. 129, 166), χρυσόλιθος (w. 298, 300). Trzykrotnie występują cztery złożzenia: ἀένναος (w. 162, 223, 369), ἀκρόρεια (w. 104, 157, 773), ὀρεσκῶς (w. 29, 133, 139) oraz τρίπους (w. 724, 729, 733). Cztery razy zostało użyte złożenie θέσκελος (w. 78, 330, 492, 756), a pięć razy θεσπέσιος (w. 77, 192, 293, 387, 681), ale to ostatnie raz w formie przysłówka. Brak złożzeń powtarzających się częściej.

Częstotliwość użycia złożzeń w tekście poematu waha się. Rozpatrzmy dwa ustępy wyraźnie różniące się nastrojem.

Passus przedstawiający historię powstania koralu z krwi zabitej przez Perseusza Meduzy (w. 510–609) wyraźnie przypomina stylem *Metamorfozy* Owidiusza. Podobieństwo to przejawia się bardzo wyraźnie w konstruowaniu przeciwstawięń i pozornych paradoksów opartych na grach słownych. Przeciwstawienia te występują w opisie przemiany koralu, w którym – jak w Owidiuszowych opisach przemian – podkreśla się kontrast między niezmienioną formą a zmienioną, bo martwą, materią obiektu (w. 526–532; tu i dalej przeł. M. K.):

Niedługo później jednak – zastygłszy na podobieństwo skały – kamienieje i oto w swoich dłoniach trzymasz szorstki kamień, który przedtem miał miękkie ciało. Pozostaje mu jednak jeszcze kształt rośliny, taki, jaki istniał przedtem, a także gałęzie i rosnące na nich owoce i korzeń, który z rośliny wyrósł i rozwijał się w morzu, oraz kora, taka, jaka istniała przedtem. Kora jednak jest teraz kamienna.

Podobne przeciwstawienia występują w opisie stanów uczuciowych, co służy stworzeniu wrażenia sprzecznych uczuć targających narratorem (w. 533–538):

Do serca oglądającego wnikiem miła rozkosz, ja jednak sam nie wiem, jaki czar stale sący mi się do duszy, odkąd to ujrzałem. Oczy nie mogą nasycić się widokiem, lecz mnie – sądzącego, że to cud – prześladuje tkwiące w piersiach zdumienie. I nie mam nadziei, że jest godne wiary to, w co wierzę.

Ten ustęp charakteryzuje się stosunkowo małą częstotliwością użycia złożeń (19 złożeń/100 wersów = 0,19).

Najbardziej orficki w całym poemacie opis uczty ofiarnej (w. 699–744) ma zupełnie inny styl, który trochę przypomina wyrocznię Izydy z księgi XI *Metamorfoz* Apulejusza. W przeciwieństwie do charakteryzujących poprzedni ustęp gwałtownych kontrastów jest utrzymany w jednolitym, dostojnym stylu (w. 699–723):

Nakazuję, niech najpierw ci, którzy wylewają libację na nieskrwawionym ołtarzu – nie jest bowiem zgodne z prawem boskim składać w ofierze żywą istotę – opiewają w hymnach daleko widzącego Heliosa i żyzną ziemię, urodzajną żywicielkę wszystkiego. Następnie niech nad płomieniem Hefajstosa topią kamień, który słodką wonią czaruje długie węże. Dostrzegając, jak owa woń się wznosi, całymi gromadami wychodzą one z nor i śpieszą do ołtarza, roją się i podpełzają wszystkie. Tymczasem oto trzech odziani w świeżo uprane lniane płaszcze młodzieńcy, z których każdy niesie ostry obosieczny miecz, niech chwycą szybkiego węża, który najbardziej spragniony dymu ofiarnego wiję się blisko ognia. Kawalek po kawałku niech rozdziela go na dziewięć części: trzy dla wezwania wszystkowidzącego słońca, trzy dla żyznoskibnej ziemi, karmicielki ludzi, trzy dla wyroczni, która wie wiele i nie kłamie. Niech je skrwawione przyjmie kocioł wykonany z gliny. Niech wleją do niego również oliwiny dar dla Niepokonanej i wino dla Bromiosa wzywającego do korowodu. Niech wrzucą lśniącą sól, służkę posiłku. Polecam też dodać do nich obcego przybysza – drogocenne ostre ziarno o pomarszczonej łupinie i ciemnym kolorze – oraz te przyprawy, które zmieszane ze sobą zsyłają na ludzi apetyt.

Ten passus charakteryzuje się o połowę większą od poprzedniego częstotliwością użycia złożeń (14 złożeń/46 wersów = 0,3).

1.3. PODZIELNOŚĆ ZŁOŻEŃ

Prawie wszystkie odnotowane w *Lithikach* złożenia składają się z dwóch dalej niepodzielnych tematów. Wyjątek stanowią dwa złożenia *αὐτοκασιγνήτη* oraz *αὐτοκασίγητος* (w. 347, 687, 764), których drugi człon (*κασίγητη*, *κασίγητος*) sam jest złożeniem. Zauważmy na marginesie, że drugi człon złożenia *αὐτοκασίγητος* – *κασίγητος* – został samodzielnie użyty w tekście *Lithików* (w. 550).

Drugą cechą odnotowanych w *Lithikach* złożeń jest nieobecność negacji – czy to odnoszącej się do pierwszego, czy to do drugiego członu złożenia. Na 130 złożeń negację zawiera tylko jedno, *ἀκτερεκόμες* ‘który nie strzyże włosów’ (w. 400, w. 514), odnotowane między innymi u Pindara (w postaci *ἀκερσεκόμεας*, Pind. *Isthm.* 1, 7, *Pyth.* 3, 14). W idiolekkie autora *Lithików* negacja występuje natomiast dość często w połączeniu z pojedynczym tematem czasownikowym (w postaci zanegowanych *adiectiva verbalia*): *ἄγναμπος* (w. 27, 589), *ἄδάκρυτος* (w. 167), *ἄδιδακτος* (w. 75), *ἀκήρατος* (w. 6, 663), *ἀκοίμητος* (w. 392), *ἄκρητος* (w dialekcie attyckim *ἄκρατος*) (w. 345, 608, 610), *ἄλληκτος* (w. 36), *ἀμώμητος* (w. 13, 438), *ἀναίμακτος* (w. 699), *ἄπλετος* (w. 227, 603), *ἄρρηκτος* (w. 139, 258, 725), *ἄσχετος* (w postaci *ἀσχετος*) (w. 546), *ἀτρύγετος* (w. 519), *ἄφθιτος* (w. 174, 411, 576), *ἄφραστος* (w. 46), oraz z pojedynczym tematem rzeczownikowym: *ἀγήραος* (w. 412), *ἀθάνατος* (w. 5, 8, 67, 102, 174, 186, 199, 228, 245, 273, 289, 306, 384, 654, 743), *ἄκικυσ* (w. 22, 140), *ἀμενηνός* (w. 348, 470), *ἀμήχανος* (w. 598, 763), *ἀταρβής* (w. 586).

1.4. CZĘŚCI MOWY JAKO SKŁADNIKI ZŁOZEŃ

W odniesieniu do języków słowiańskich przyjęto klasyfikować złożenia według przynależności ich komponentów do poszczególnych części mowy. W odniesieniu do klasycznej greki, gdzie przymiotnik w rodzaju nijakim może funkcjonować w zdaniu jako przysłówek, a przymiotnik w dowolnym rodzaju poprzedzony rodzajnikiem może funkcjonować jako rzeczownik, wprowadzenie takiego podziału sprawia niekiedy problemy. Podstawowym kryterium przy zaklasyfikowaniu danego komponentu złożenia do danej części mowy może być albo arbitralnie przyjęta „hierarchia” części mowy (na przykład ponieważ zakładamy, że w przypadku bezprefiksального przysłówka o temacie identycznym z tematem przymiotnika mamy do czynienia z przysłówkiem odprzymiotnikowym, tworzący go temat klasyfikujemy jako przymiotnikowy), albo możliwość zbudowania parafrazy słowotwórczej z wyrazem należącym do danej części mowy.

W poniżej przedstawionej klasyfikacji przyjęłam drugie kryterium. Niekiedy kryterium to nie dawało jednoznacznej odpowiedzi, możliwe było bowiem zbudowanie dwóch parafraz słowotwórczych. Dla złożenia ἀκρόδρα można zbudować poprawną – w języku greckim – parafrazę słowotwórczą zarówno z parą wyrazów motywujących (tak zwaną parą podstawową) w postaci przymiotnika (w szyku orzecznikowym) i rzeczownika (ἡ δρῦς ἄκρα, ἄκρα ἡ δρῦς), jak i z parą podstawową w postaci dwóch rzeczowników (τὰ ἄκρα τῆς δρῦός), podobnie jest w przypadku złożenia ἀκρόρεια. W tym przypadku dodatkowe kryterium stanowiła obecność złożeń o analogicznej strukturze i analogicznej dwójce podstawowej, która pozwoliła zaklasyfikować pierwszy temat jako rzeczownikowy.

Wyniki przeprowadzonej klasyfikacji struktury złożeń nominalnych w *Lithikach* oraz liczbę złożeń o danej budowie przedstawia poniższa tabela. Skróty Adj, Adv, N, Num, Pron, V oznaczają przymiotnik, przysłówek, rzeczownik, liczebnik, zaimek i czasownik.

Struktura	Liczba złożeń	Struktura	Liczba złożeń
Adj + N	28	N + V	30
Adj + V	5	Num + N	5
Adv + Adj	2	Num + V	1
Adv + N	4	Pron + N	2
Adv + V	11	V + Adj	1
N + Adj	1	V + N	16
N + N	24		

Najczęściej występujące struktury to Adj + N oraz N + V. Nieco mniej jest złożeń o strukturze N + N i V + N. Złożenia reprezentujące jedną z tych czterech struktur stanowią 75% wszystkich złożeń.

Najrzadziej występujące struktury to N + Adj, N + V oraz V + Adj. Każdą z tych struktur reprezentuje tylko jedno złożenie. Tylko nieco bardziej liczne są złożenia o strukturze Adv + Adj. Złożenia reprezentujące te trzy struktury stanowią łącznie 3% wszystkich złożeń.

Tematy przysłówkowe, liczebnikowe oraz zaimkowe występują we wszystkich odnotowanych złożeniach jako człon pierwszy. Tematy przymiotnikowe, czasownikowe i rzeczownikowe mogą wystąpić zarówno jako człon pierwszy, jak i jako człon drugi. W *Lithikach* są więc reprezentowane takie struktury budowy złożeń, że jedna struktura stanowi zwierciadlane odbicie drugiej. Z reguły jednak spośród dwóch „lustrzanych” struktur jedna struktura jest znacznie liczniej reprezentowana: złożeń o strukturze Adj + N jest 28 razy więcej niż złożeń o strukturze N + Adj, złożeń o strukturze Adj + V jest pięć razy więcej niż złożeń o strukturze V + Adj, złożeń o strukturze N + V jest prawie dwa razy więcej niż złożeń o strukturze V + N.

1.5. SPOSÓB ŁĄCZENIA CZŁONÓW ZŁOŻEŃ

Podstawowe zasady łączenia członów greckich złożeń przedstawiają gramatyki Davida Binninga Monro⁵ i Herberta Weira Smytha⁶. W gramatykach tych nie używa się pojęć „interfiks” czy „węzeł kompozycyjny”, lecz przeciwstawia się tematy wchodzące w skład złożenia składowym częściom złożenia i przedstawia zmiany, jakim podlegają tematy samodzielnych wyrazów stając się członami złożenia.

Prezentowane w wymienionych gramatykach zasady zostały sformułowane na materiale między innymi złożeń Homeryckich i Hezjodejskich, zatem użyte w *Lithikach* klasyczne złożenia będą z nimi zgodne. Warto jedynie zauważyć, że *Lithika* wiernie zachowują pozorne i faktyczne nieregularności występujące w klasycznych złożeniach i nie próbują ich modyfikować. Wymienię tutaj dwa przykłady.

- W złożeniu θέσκελος pierwszym członem jest temat rzeczownika drugiej deklinacji θεός i w związku z tym – zgodnie ze sformułowanymi we wspomnianych gramatykach regułami – postać tego złożenia powinna brzmieć *θεόκελος. Nieregularność wynika z zachowania w złożeniu dawnego tematu *d^heh₁s⁷.
- W złożeniu φερέσιος pierwszym członem jest temat czasownika φέρω i w związku z tym postać tego złożenia powinna brzmieć *φερέσιος lub *φερεσιβιος. Na odosobniony charakter takiej postaci pierwszego członu złożenia wskazuje

⁵ D. B. Monro, *Homeric Grammar*, Bristol Classical Press, Bristol 2003, s. 116–122.

⁶ H. W. Smyth, *A Greek Grammar for Colleges*, American Book Company, New York 1920, s. 247–251.

⁷ R. Beekes, *Etymological Dictionary of Greek*, Brill, Leiden – Boston, s.v. θεός.

Eduard Schwyzer⁸. Émile Boisacq postuluje tutaj wpływ analogii takich złożzeń jak ἐπεσβόλος, które konfrontowane z formami typu ἔπεος sprawiły, że -σ- było postrzegalne jako element kompozycji⁹.

1.6. RELACJE MIĘDZY CZŁONAMI ZŁOŻENIA

Relacje między członami złożenia można badać analizując tak zwaną parę podstawową (jak na przykład Irena Klemensiewiczówna¹⁰) lub też analizując całą parafrazę słowotwórczą. Opisywać te relacje można za pomocą bardzo różnego aparatu pojęciowego – odwołując się czy to do pojęcia relacji nadrzędności i podrzędności, czy to do pojęcia ról semantycznych w strukturze predykatywno-argumentowej (jak na przykład Jadwiga Sambor¹¹), czy to do pojęcia członów zdania: podmiotu, orzeczenia, dopełnienia itd. (jak na przykład Renata Grzegorzyczkowa¹²). Poniżej postąpimy właśnie w ostatni z wymienionych sposobów, budując schematy zdań, które definiują znaczenie złożenia i jednocześnie zawierają wyrazy, od których utworzono to złożenie. Okazuje się, że wszystkie występujące w *Lithikach* złożenia dają się przedstawić w postaci 21 schematów zdaniowych, w których przyjęłam następujące oznaczenia:

- X (w przypadkach zależnych przybiera formy X-a, X-owi itd.) oznacza definiowane złożenie,
- Adj, Adv, N, Num, V oznaczają wyrazy należące do określonej części mowy (przymiotnik, przysłówek, rzeczownik, liczebnik oraz czasownik), od których utworzono złożenie; gdy złożenie zostało utworzone od dwóch wyrazów należących do tej samej części mowy, oznaczenia te uzupełniam oznaczeniem liczbowym wskazującym na kolejność członów złożenia,
- cudzysłów służy do przytaczania konkretnych wyrazów pojawiających się – oprócz tak zwanej pary podstawowej – w zdaniu,
- nawiasy okrągłe służą do łączenia wyrazów łącznie pełniących funkcję danego członu zdania (podmiotu, orzeczenia, przydawki, dopełnienia),

⁸ E. Schwyzer, *Griechische Grammatik. Auf der Grundlage von Karl Brugmanns griechischer Grammatik*, część I: *Allgemeiner Teil, Lautlehre, Wortbildung, Flexion*, Beck, München 1953, s. 442.

⁹ E. Boisacq, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque étudiée dans ses rapports avec les autres langues indo-européennes*, Winters – Klincksieck, Heidelberg – Paris 1938, s.v. φερέσβιος.

¹⁰ I. Klemensiewiczówna, *Wyrazy złożone nowszej polszczyzny kulturalnej. Próba systematyki*, Wydawnictwo Studium Słowiańskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1951.

¹¹ J. Sambor, *Kompozycje rzeczownikowe dwunominalne i nominalno-werbalne w tekstach współczesnego języka polskiego*, [w:] *Semantyka tekstu i języka*, oprac. M. R. Mayenowa, Ossolineum, Wrocław 1976, s. 239–256.

¹² R. Grzegorzyczkowa, *Charakterystyka słowotwórcza polskich rzeczowników złożonych*, *Poradnik Językowy*, 1963, nr 7, s. 255–264.

- nawiasy prostokątne służą do przytaczania tradycyjnych nazw członów zdania, których funkcję pełni dany wyraz lub połączenie wyrazowe,
- dwie kreski ukośne służą do oddzielania wariantów elementów schematu.

Poniżej przedstawiam pełny wykaz 21 schematów zdaniowych, definiujących poszczególne typy złożeń w *Lithikach*:

- złożenia o strukturze: Adj + N:
schemat 1: N [podmiot] + X-a [przydawka dopełniaczowa] + „jest” + Adj [orzecznik];
- złożenia o strukturze: Adj + V:
schemat 2: X [podmiot] + V [orzeczenie] + Adj [dopełnienie];
- złożenia o strukturze: Adv + Adj:
schemat 3: X [podmiot] + „jest” + Adv [okolicznik] + Adj [orzecznik];
- złożenia o strukturze Adv + N:
schemat 4: N [podmiot] + X-a [przydawka dopełniaczowa] + „jest” + Adv [orzecznik];
- złożenia o strukturze: Adv + V:
schemat 5: X [podmiot] + V [orzeczenie] + Adv [okolicznik];
schemat 6: „Ktoś” // „Coś” [podmiot] + V [orzeczenie] + X-a [dopełnienie] + Adv [okolicznik];
- złożenia o strukturze: N + Adj:
schemat 7: X [podmiot] + „jest” + (Adj + „jak” + Nom) [orzecznik];
- złożenia o strukturze: N1 + N2:
schemat 8: N2 [podmiot] + X-a [przydawka dopełniaczowa] + „jest” + (N2 // „jak” + N2) [orzecznik] + N1-a [przydawka dopełniaczowa];
schemat 9: N2 [podmiot] + X-a [przydawka dopełniaczowa] + „jest” + (N1 // „jak” + N1) [orzecznik];
schemat 10: X [podmiot] + „jest” + N1 [orzecznik] + N2-a [przydawka dopełniaczowa];
- złożenia o strukturze: N + V:
schemat 11: N [podmiot] + V [orzeczenie] + X-a [dopełnienie];
schemat 12: „Ktoś” // „Coś” [podmiot] + V [orzeczenie] + (X-a + „jako” + N-a) [podwójne dopełnienie];
schemat 13: „Ktoś” // „Coś” [podmiot] + V [orzeczenie] + X-a [dopełnienie 1] + N-a [dopełnienie 2];
schemat 14: X [podmiot] + V [orzeczenie] + N-a [dopełnienie];
schemat 15: X [podmiot] + V [orzeczenie] + z N-a // w N-ie itd. [okolicznik];
- złożenia o strukturze: Num + N:
schemat 16: N [podmiot] + X-a [przydawka dopełniaczowa] + „jest” + Num [orzecznik];
- złożenia o strukturze: Num + V:
schemat 17: X [podmiot] + V [orzeczenie] + Num [okolicznik];
- złożenia o strukturze: Pron + N:
schemat 18: X [podmiot] + „jest” + N [orzecznik] + Pron [przydawka];

- złożenia o strukturze: V + Adj:
schemat 19: X [podmiot] + V [orzeczenie] + Adj [dopełnienie];
- złożenia o strukturze: V + N:
schemat 20: N [podmiot] + X-a [przydawka dopełniaczowa] + V [orzeczenie];
schemat 21: X [podmiot] + V [orzeczenie] + N-a [dopełnienie].

1.7. ZŁOŻENIA EGZOCENTRYCZNE I ENDOCENTRYCZNE

Wśród podziałów złożeń miejsce szczególne zajmuje podział oparty na intuicyjnym przeciwstawieniu złożeń zwanych „egzocentrycznymi”, których znaczenie jest „niejako zewnętrzne wobec znaczenia obu członów złożenia”¹³, oraz złożeń zwanych „endocentrycznymi”, których znaczenie zawiera się w znaczeniach członów złożenia. Istoty podziału między złożeniami egzo- i endocentrycznymi upatrywano w różnych kryteriach. Jak to ujmuje Norbert Morciniec:

Biorąc rzecz generalnie odróżnić można dwa stanowiska metodologiczne. Pierwsze, wyrosłe na tradycji historycznego językoznawstwa europejskiego – funkcjonalne, oraz drugie, reprezentowane przez część językoznawców amerykańskich i duńskich – dystrybucyjne. Uczeni badający złożenia egzocentryczne z punktu widzenia funkcjonalnego [...] określają je jako złożenia, których człon podstawowy będący rzeczownikiem pełni funkcję przymiotnika. [...] Stanowisko dystrybucyjne funkcji złożenia ani jej zmiany nie bierze pod uwagę. I tak dla Nidy złożenie egzocentryczne to konstrukcja, która jako całość należy do innej klasy dystrybucyjnej niż jej człon podstawowy¹⁴.

Wobec mnogości ujęć egzo- i endocentryczności konieczne jest przed przystąpieniem do liczenia złożeń egzo- i endocentrycznych sformułowanie kryteriów przynależności do każdej z tych grup.

Za złożenia endocentryczne uznamy takie złożenia, że z możliwości zgodnego z prawdą orzeczenia danego złożenia o jakimś obiekcie wynika możliwość zgodnego z prawdą orzeczenia o tym obiekcie (przynajmniej) jednego z wyrazów podstawowych, z których utworzone zostało dane złożenie. Za złożenia egzocentryczne uznamy złożenia niespełniające takiego warunku. Na podstawie tego kryterium za złożenia endocentryczne uznamy na przykład złożenie *μελιθήδες, -ές* ‘słodki jak miód’, ponieważ możliwość jego orzeczenia pociąga za sobą możliwość orzeczenia składowego przymiotnika *ἡδύς* ‘słodki’, złożenie *βροτοσόος* ‘który ocala śmiertelników’, ponieważ możliwość jego orzeczenia pociąga za sobą możliwość orzeczenia składowego czasownika *σαώω // σώζω* ‘ocalić, uratować’, złożenie *χρυσόλιθος* ‘kamień, który jest jak złoto’, ponieważ możliwość jego orzeczenia pociąga za sobą możliwość orzeczenia składowego rzeczownika *λίθος* ‘kamień’, złożenie *κασίγνητος* ‘który zrodził się jako brat’, ponieważ możliwość jego orzeczenia pociąga za sobą możliwość orzeczenia składowego rzeczownika *κάσις* ‘brat’.

¹³ *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, oprac. K. Polański, Ossolineum, Wrocław 1993, s.v. złożenie.

¹⁴ N. Morciniec, *Złożenia egzocentryczne języka holenderskiego*, *Kwartalnik Neofilologiczny* 9, 1962, s. 269–270; zob. E. A. Nida, *Morphology: The Descriptive Analysis of Words*, University of Michigan Press, Ann Arbor 1965, s. 342.

Udział tak rozumianych złożeń egzo- i endocentrycznych wśród złożeń *Lithików* przedstawia poniższa tabela.

struktura złozenia	złozenia egzocentryczne	złozenia endocentryczne
Adj + N	28	0
Adj + V	0	5
Adv + Adj	0	2
Adv + N	4	0
Adv + V	2	9
N + Adj	0	1
N + N	20	4
N + V	7	23
Num + N	5	0
Num + V	0	1
Pron + N	0	2
V + Adj	0	1
V + N	2	14
Łącznie	68	62

1.8. SPÓJNOŚĆ I KONSEKWENTNOŚĆ SYTEMU ZŁOZEŃ

System złożeń w *Lithikach* nie stanowi matematycznie ścisłego, jedno-jednoznacznego systemu, w którym jednemu pojęciu odpowiada jedno i tylko jedno określenie. Pojedyncze przykłady wskazują na elastyczność reguł dotyczących kolejności członów złożeń oraz sposobów łączenia tych członów. Reguły te są stosowane w zależności od potrzeb metrycznych i zgodnie z wymogami różnorodności.

Przykłady φερέκαρπος (w. 243) oraz καρποφόρος (w. 216, 736) wskazują, że w endocentrycznym złozeniu czasownikowo-rzeczownikowym z parafrazą o postaci ‘który robi coś’ dopuszczalna jest różna kolejność członów. Zmiany sposobu łączenia tych członów (łączących te człony samogłosek) są konsekwencją zmiany gramatycznej przynależności członu pierwszego (samogłoska o w przypadku tematu rzeczownikowego, samogłoska ε w przypadku tematu czasownikowego).

Przykłady μελαγχροῖτης (w. 721) oraz μελανόχρως (w. 363) wskazują na fakultatywny charakter wystąpienia samogłoski o między tematami złozenia – wystąpienie to nie jest determinowane ani wygłosem pierwszego tematu, ani nagłosem tematu drugiego.

Przykłady ὠμηστής (w. 747) oraz ὠμηστήρ (w. 646) wskazują na synonimiczny charakter sufiksów -της oraz -τηρ dołączanych do tematów złozenia.

2. ZŁOŻENIA *HAPAX LEGOMENA*

2.1. LICZEBNOŚĆ ZŁOŻEŃ

Za *hapax legomena* uznałam złożenia, których użycia poza *Lithikami* nie odnotowują *TLG*, *LSJ* ani słownik Stephanusa¹⁵. Do *hapax legomenów* zaliczyłam również złożenia występujące poza *Lithikami* jedynie w utworach bezpośrednio odwołujących się do nich: w anonimowym utworze *Lithika kerygmata*¹⁶, uchodzącym za prozatorski wyciąg medyczno-magicznych informacji zawartych w poemacie *Lithika* uzupełniony o informacje z innych źródeł, oraz u dwunastowiecznego bizantyjskiego uczonego Jana Tzetzesa, który wielokrotnie nawiązywał do treści *Lithików* i cytował je w swych dziełach.

Tak przyjęte kryteria pozwoliły ustalić, że na 130 złożeniach w *Lithikach* 20 stanowią *hapax legomena*. Gdy liczbę tę porównamy z łączną liczbą leksemów *hapax legomena* w poemacie (które – według obliczeń Giannakisa¹⁷ – obejmują 52 jednostki), okaże się, że złożenia stanowią ponad 38,5% wszystkich *hapax legomenów*. Z kolei procentowy udział *hapax legomena* wśród wszystkich złożeniach (15,4%) ponad pięciokrotnie przewyższa procentowy udział *hapax legomena* wśród wszystkich wyrazów (3%; ogólna liczba użytych w poemacie wyrazów wynosi zdaniem Giannakisa 1697¹⁸). Złożenia okazują się zatem tą warstwą leksyki, w której najbardziej dochodzi do głosu własna inwencja autora.

2.2. CZĘŚCI MOWY JAKO SKŁADNIKI ZŁOŻEŃ

Budowa 20 złożeniach *hapax legomena* przedstawia się następująco:

Struktura	Liczba złożeniach	Struktura	Liczba złożeniach
Adj + N	4	Num + N	2
N + N	8	V + N	2
N + V	4		

Wśród złożeniach *hapax legomena* najczęściej reprezentowana struktura to N + N, a więc struktura druga co do częstości występowania wśród wszystkich złożeniach.

¹⁵ Henri Estienne, *Thesaurus Graecae linguae ab Henrico Stephano constructus*, t. I–XIII, Firmin Didot, Parisiis 1831–1865.

¹⁶ *Orphei Lithica kerygmata, Socratis et Dionysii De lapidibus = Orfeusza Kerygmata o kamieniach, Sokratesa i Dionizjusza O kamieniach*, przeł. A. Ryś, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2012.

¹⁷ Appel, op. cit. (zob. wyżej, przyp. 2), s. 35.

¹⁸ Zob. *ibid.*, s. 32.

Brak złożeń z członem przysłówkowym oraz zaimkowym. Temat przymiotnikowy występuje tylko jako pierwszy człon złożeń, czyli spośród wariantów Adj + N oraz N + Adj reprezentowany jest jedynie częstszy wariant Adj + N. Nie występują warianty Adj + V ani V + Adj.

Reprezentowane są dwie „lustrzane” struktury N + V oraz V + N, przy czym dwukrotnie częściej reprezentowany jest wariant N + V, a więc wariant częścię poświadczony wśród wszystkich złożeń.

2.3. SPOSOBY ŁĄCZENIA CZŁONÓW ZŁOŻEŃ

Zasady łączenia złożeń *hapax legomena* można ująć w następujących punktach.

1. Pierwszy człon złożeń tworzony przez temat przymiotnika lub liczebnika porządkowego pierwszej i drugiej deklinacji kończy się na o (γλαγερόχροος, πρωτόγαμος, ῥυσοχίτων, ψεδνοκάρηνος).
2. Pierwszy człon złożeń tworzony przez temat przymiotnika trzeciej deklinacji na u kończy się na u (πολύτροχος).
3. Pierwszy człon złożeń tworzony przez temat rzeczownika drugiej deklinacji kończy się na o (ἀστροβλέφαρος, βροτοσσός, κισσοχίτων, λαοβότεира). Gdy drugi człon złożeń zaczyna się na samogłoskę, samogłoski te mogą ulec kontrakcji (ὕαλωπις < ὕαλο + ωπις).
4. Pierwszy człon złożeń tworzony przez temat rzeczownika trzeciej deklinacji na ρ (ἐαρόχροος), ντ (λεοντοδέρης), υ (σταχυοπλόκαμος), κ (γυναικοφόνος) przybiera o. Gdy drugi człon złożeń zaczyna się na samogłoskę, samogłoski te nie muszą ulec kontrakcji (δρακοντοέθειρα).
5. Pierwszy człon złożeń tworzony przez temat rzeczownika trzeciej deklinacji na ες traci sigmę i przybiera o (τεκεοκτόνος). Gdy drugi człon złożeń zaczyna się na samogłoskę, samogłoski te mogą ulec kontrakcji (ἐρεβῶπις < ἐρεβο + ωπις).
6. Pierwszy człon złożeń tworzony przez temat czasownikowy może przybierać ε (φερεγλαγής) lub εσ/εσσι (καλεσσίχορος).
7. Pierwszy człon złożeń tworzony przez temat liczebnika zachowuje wygłosową samogłoskę tematu (τετράπεζος)¹⁹.

O żadnym ze złożeń *hapax legomena* nie można powiedzieć, że zawiera jako pierwszy człon formę przypadka zależnego imiennej części mowy. Można ponadto wyraźnie (por. punkty 1, 3, 4, 5) zauważyć tendencję do uczynienia o łączącą samogłoską w większości złożeń, a więc tendencję dominującą w późnej grece²⁰.

¹⁹ E. Risch, *Wortbildung der homerischen Sprache*, de Gruyter, Berlin – New York 1974, s. 221.

²⁰ Monro, op. cit. (zob. wyżej, przyp. 5), s. 118.

2.4. POCHODZENIE CZŁONÓW ZŁOŻEŃ

Analiza pochodzenia członów złożzeń *hapax legomena* w *Lithikach* wyraźnie wskazuje na kilka tendencji.

Pierwsza tendencja to tendencja do budowania złożzeń z elementów homeryckich: albo elementów homeryckich złożzeń, albo elementów występujących u Homera w innej postaci niż złożenia: w postaci wyrazów nie pochodzących słowotwórczo lub w postaci derywatów prefiksalnych bądź sufiksalnych. Tylko trzy złożenia mają pierwszy człon całkowicie niehomerycki, a żadne złożenie nie ma drugiego członu całkowicie niehomeryckiego. Brak złożzeń, które nie zawierają żadnego członu homeryckiego.

Druga tendencja to generalna przewaga liczebna członów, będących członami złożzeń homeryckich, nad członami, występującymi u Homera w postaci innej niż złożenia. Dwuczłonowe *hapax legomena* w *Lithikach* zawierają 40 członów (różne złożenia mogą zawierać identyczne człony, ale człony te liczyłam oddzielnie), w tym 37 członów homeryckich. Wśród tych członów 23 to człony homeryckich złożzeń, a 14 – człony występujące u Homera w innej postaci niż złożenia.

Trzecia tendencja to wyraźna skłonność do budowy złożzeń, których człon drugi jest drugim członem złożenia homeryckiego – budowę taką ma 17 na 20 *hapax legomenów*. Tendencji tej towarzyszy znacznie większa dowolność w wyborze członu pierwszego złożenia, którym może być zarówno człon złożenia homeryckiego (sześć *hapax legomenów*), jak i człon występujący u Homera w innej postaci niż złożenia (jedenaście *hapax legomenów*).

2.5. RELACJE MIĘDZY CZŁONAMI ZŁOŻEŃ

Podobieństwo występujących w *Lithikach* *hapax legomenów* do złożzeń homeryckich przejawia się nie tylko w dużej zbieżności członów składowych, ale i w zbieżności relacji między tymi członami. Relacje te można sprowadzić do sześciu schematów zdaniowych przedstawionych w punkcie 1.6:

- schemat 1: cztery złożenia (γλαγερόχροος, πολύτροχος, ρυσοχίτων, ψεδνοκάρηνος),
- schemat 8: pięć złożzeń (δρακοντοέθειρα, εαρόχροος, κισσοχίτων, λεοντοδέρης, σταχυοπλόκαμος),
- schemat 9: trzy złożenia (άστροβλέφαρος, έρεβώπις, ύαλῶπις),
- schemat 14: cztery złożenia (βροτοσσός, γυναικοφόνος, λαοβότεира, τεκεοκτόνος),
- schemat 17: dwa złożenia (πρωτόγαμος, τετράπεζος),
- schemat 21: dwa złożenia (καλεσσίχορος, φερεγλαγής).

Wszystkie te schematy są schematami, według których są zbudowane oryginalne złożenia homeryckie: każdy z tych schematów jest reprezentowany przez przynajmniej jedno oryginalne złożenie homeryckie występujące w *Lithikach*.

2.6. ZŁOŻENIA EGZOCENTRYCZNE A ENDOCENTRYCZNE

Udział złożeń egzo- i endocentrycznych wśród złożeń *hapax legomena* przedstawia poniższa tabela.

struktura złożeń	złożenia egzocentryczne	złożenia endocentryczne
Adj + N	4	0
Adj + V	0	0
Adv + Adj	0	0
Adv + N	0	0
Adv + V	0	0
N + Adj	0	0
N + N	8	0
N + V	0	4
Num + N	2	0
Pron + N	0	0
V + Adj	0	0
V + N	0	2
Łącznie	14	6

Tabela wyraźnie obrazuje dwie tendencje.

Pierwsza to tendencja do uproszczenia i ujednoznacznienia zasad tworzenia złożeń. Zauważmy, że wśród odnotowanych w *Lithikach hapax legomenów* określona kombinacja części mowy tworzy jeden i tylko jeden typ złożeń: albo złożenie egzocentryczne, albo endocentryczne. Mało tego, wszystkie złożenia *hapax legomena* endocentryczne to złożenia zawierające jako (pierwszy lub drugi) człón czasownik, wszystkie złożenia *hapax legomena* egzocentryczne to złożenia niezawierające jako elementu składowego czasownika.

Druga to skłonność do kontynuacji dominujących tendencji. Uproszczenie i ujednoznacznienie dokonuje się poprzez odrzucenie typów rzadziej spotykanych. Widać to najwyraźniej na przykładzie złożeń o strukturze N + V, które u Homera i u autorów późniejszych mogły być i endocentryczne, i egzocentryczne, ale mniej więcej o połowę częstsze były złożenia endocentryczne. Złożenia o takiej strukturze stanowiące *hapax legomena* – a więc utworzone w II–IV wieku n.e., jak datuje się powstanie *Lithików* – są już wyłącznie endocentryczne.

Nie wiadomo oczywiście, na ile tendencje te są ogólnymi tendencjami w rozwoju języka greckiego, a na ile właściwościami idiolektu autora *Lithików*. Trzeba też pamiętać, że zbiór *hapax legomenów* w *Lithikach* nie jest duży i brak wśród

nich pewnych typów złożzeń może być kwestią przypadku. Mimo to wyrazistość pewnych tendencji – nawet na tak małym materiale – jest zastanawiająca. Widać bowiem, że autor *Lithików* bardzo unika tworzenia złożzeń, które Pauline LeVen celnie określiła jako „ekstrawaganckie”²¹, a więc – jak można się domyślać – złożzeń wielozłożonych, z nieznanymi komponentami, o niejasnych relacjach między tymi komponentami i w związku z tym trudno poddających się lub w ogóle nie poddających się analizie i interpretacji.

3. ZŁOŻENIA HOMERYCKIE

3.1. LICZEBNOŚĆ ZŁOŻEŃ

Występowanie złożzeń w *Iliadzie* oraz *Odysei* sprawdziłam, korzystając z dwóch źródeł: z *TLG* oraz ze słownika Heinricha Ebelinga²². Do homeryckich nie zaliczałam żadnych złożzeń niewystępujących w *Iliadzie* ani w *Odysei*: ani złożzeń występujących w *Hymnach homeryckich*, jak νεογνός oraz φερέσβιος, ani złożzeń określanych w scholiach jako homeryckie, jak φερέσβιος²³.

Tak przyjęte kryteria pozwoliły ustalić, że na 130 złożzeń w *Lithikach* 64 stanowią złożenia homeryckie. Procentowy udział złożzeń homeryckich wśród wszystkich złożzeń (49%) może na pierwszy rzut oka wydać się duży. Możemy jednak porównać go z procentowym udziałem wszelkiego rodzaju (pochodnego i nie pochodnego słowotwórczo) homerowego słownictwa w słownictwie *Lithików*, który – jak obliczył Giannakis²⁴ – wynosi 83,44%. Wtedy okaże się, że złożenia są tą grupą leksyki, w której bezpośrednio zapożyczenia homeryckie są wyjątkowo – w stosunku do pozostałego słownictwa *Lithików* – małe. Złożenia niehomeryckie (66 jednostek) stanowią bowiem niecałe 3,9% całego słownictwa *Lithików* (które – według obliczeń Giannakisa²⁵ – wynosi 1697 jednostek) i jednocześnie prawie 23,5% niehomeryckiego słownictwa poematu (które – według obliczeń Giannakisa²⁶ – wynosi 280 jednostek).

²¹ Por. P. A. LeVen, *Les nouveaux visages de la Muse au IVe siècle av. J.-C.*, rozprawa doktorska, Université Paris IV – Sorbonne, 2008, s. 140–141: „These compounds can barely be called «extravagant» however, for most of the time, they are either variations on Homeric compounds or creations that are not difficult to analyse”.

²² *Lexicon Homericum*, t. I–II, oprac. H. Ebeling, Teubner, Lipsiae 1885.

²³ *The Homeric Hymns*, wyd. i oprac. Th. W. Allen, E. E. Sikes, Macmillan, London – New York 1904, s. 109.

²⁴ Appel, op. cit., s. 32.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

3.2. ZŁOŻENIA Z *ILLADY* A ZŁOŻENIA Z *ODYSEI*

Występujące w *Lithikach* złożenia pochodzą zarówno z *Iliady*, jak i z *Odysei*. 41 spośród nich pojawiło się zarówno w *Iliadzie*, jak i w *Odysei*. Dwanaście pojawiło się tylko w *Iliadzie*: ἀγάννιφος, ἀελλόπους, ἀλεξίκακος, αὐτοκασίγνητος, μελανόχρωσ, ὀδυνήφατος, ὁμώνυμος, παλίνορσος, πολύδακρυς, πρωτοτόκος, ὠκυπέτης, ὠμηστής. Jedenaście pojawiło się tylko w *Odysei*: αὐτοκασιγνήτη, γαλαθηνός, ἑτερήμερος, θεουδής, μελαγχροῖς, μελίκρητον, νεόπλυτος, πολυήρατος, Πυριφλεγέθων, ταναύπους, χρυσόρραπις. Nie można więc stwierdzić, że autor *Lithikón* czerpał więcej złożzeń z jednego spośród Homeryckich poematów – oba w jednakowy sposób zainspirowały go słowotwórczo.

3.3. ZŁOŻENIA ZACZERPNIĘTE OD HOMERA

Częstotliwość użycia w *Iliadzie* i *Odysei* złożzeń występujących w *Lithikach* przedstawia poniższa tabela:

	liczba użyć w <i>Iliadzie</i>	liczba użyć w <i>Odysei</i>	liczba użyć łącznie
ἀλεξίκακος	1	0	1
αὐτοκασιγνήτη	0	1	1
ἑτερήμερος	0	1	1
μελαγχροῖς	0	1	1
μελανόχρωσ	1	0	1
νεόπλυτος	0	1	1
ὁμώνυμος	1	0	1
παλίνορσος	1	0	1
πρωτοτόκος	1	0	1
Πυριφλεγέθων	0	1	1
ταναύπους	0	1	1
ἀγάννιφος	2	0	2
γαλαθηνός	0	2	2
ζωάγρια	1	1	2
μελίκρητον	0	2	2
μιλτοπάρης	1	1	2
ὄρεσκῶς	1	1	2
πολυφάρμακος	1	1	2

	liczba użyć w <i>Iliadzie</i>	liczba użyć w <i>Odysei</i>	liczba użyć łącznie
σαόφρων	1	1	2
ώκυπέτης	2	0	2
ἀελλόπους // ἀελλόπος	3	0	3
γαμψῶνυξ	1	2	3
εὐώδης	1	2	3
κακομήχανος	2	1	3
όδυνήφατος	3	0	3
παλαιγενής	2	1	3
φασίμβροτος	1	2	3
χρυσόρραπις	0	3	3
θέσκελος	2	2	4
πολύηρατος	0	4	4
ώμηστής	4	0	4
ειναετής	1	4	5
κρατερόφρων	2	3	5
όβριμοπάτριη	2	3	5
αὐτοκασίγητος	6	0	6
εὐκύκλος	4	2	6
θεουδής	0	6	6
λαοσσόος	4	2	6
πολύδακρυς	6	0	6
ύψίκομος	2	4	6
διπετής	4	3	7
ἀγελείη	5	3	8
ἄγραυλος	6	3	9
πολυδαίδαλος	7	3	10
δουρικλυτός	9	2	11
ἐχέφρων	1	10	11
ταλασίφρων	2	11	13
Ἀργυρότοξος	11	3	14
ύπερμένης	12	2	14

	liczba użyć w <i>Iliadzie</i>	liczba użyć w <i>Odysei</i>	liczba użyć łącznie
άνδροφόνος	16	1	17
μελιθήης	9	13	22
πολυμήχανος	7	18	25
εὐπλόκαμος	7	20	27
ὑπέρθυμος	19	8	27
εὖσσελμος	14	15	29
τρίπους	20	9	29
θεσπέσιος	19	15	34
διογενής	23	23	46
κασίγνητος	33	14	47
αιγίοχος	37	17	54
διοτρεφής	34	22	56
δαίφρων	38	21	59
πολύμητις	19	68	87

Jak widać, znaczna część użytych w *Lithikach* homeryckich złożeń to złożenia, które w *Iliadzie* i *Odysei* pojawiły się wielokrotnie. 20 spośród 64 użytych w *Lithikach* homeryckich złożeń to złożenia dziesięć lub więcej razy użyte przez Homera, cztery spośród nich – to złożenia użyte przez Homera 50 razy lub więcej. Nie znaczy to jednak, że brak w *Lithikach* Homeryckich *hapax legomenów*. Łatwo można stwierdzić, że jest ich łącznie jedenaście: pięć pochodzących z *Iliady* (ἀλεξικακος, μελανόχρως, ὀμόνυμος, παλινόρσος, πρωτοτόκος) oraz sześć z *Odysei* (αὐτοκασίγνητη, ἑτερήμερος, μελαγχροῖης, νεόπλυτος, Πυριφλεγέθων, ταναύπους). Znacznie bardziej istotne byłoby jednak stwierdzenie tego, ile z nich przejęto do *Lithików* bezpośrednio z Homeryckich eposów, a ile za pośrednictwem innych utworów, a także tego, jak były odbierane przez czytelników współczesnych autorowi – czy kojarzyli je z partiami *Iliady* i *Odysei*, czy też z innymi utworami. W tym przypadku zawsze bowiem istnieje (przynajmniej niewielka) możliwość, że dany wyraz został użyty przez autora nie dzięki temu, że ów raz napotkał go u Homera, ale wręcz na odwrót – czyli wbrew temu, że ów nie napotkał go u Homera nigdy, i tylko dzięki temu, że napotkał go gdzie indziej. Czy można coś na ten temat stwierdzić?

Po pierwsze, istnieje jedno Homeryckie *hapax legomenon*, które znajdujemy tylko u Homera (i w komentarzach do niego oraz leksykonach) oraz w *Lithikach*: μελαγχροῖης. Wyraz ten mógł pojawiać się w utworach niezachowanych i dlatego nie można z całą pewnością stwierdzić, że to autor *Lithików* był pierwszym i jedynym, który użył go po Homerze. Nie ulega jednak wątpliwości, że wyraz ten musiał

być kojarzony z Homerem i postrzegany jako bardzo rzadki. Podobnie musiał być postrzegany wyraz *τανάυπους*, który znajdujemy tylko u Homera (i w komentarzach do niego), w *Lithikach* oraz w *Hymnach homeryckich*.

Po drugie, istnieją trzy Homeryckie *hapax legomena*, które pojawiają się u różnych autorów na tyle często, że można z dużym prawdopodobieństwem przypuścić, że autor *Lithików* (a także jego czytelnicy) zetknął się z nimi nie tylko u Homera: *ἀέναος*, *ἀλεξίκακος* oraz *ὁμόνυμος*.

Nie możemy zapytać – wzorem Christophe’a Cusseta²⁷ – czy dane *hapax legomenon* zostało tylko raz użyte w określonej grupie literackiej czy w określonym środowisku literackim, do którego należał autor poematu, bo nie bardzo możemy to środowisko czy grupę ograniczyć przestrzennie czy czasowo, skoro nie wiemy, gdzie i kiedy powstały *Lithika*. Możemy natomiast poszukać, czy istnieją autorzy, w których utworach występuje podobny zestaw Homeryckich *hapax legomenów*. Okazuje się, że najwięcej występujących w *Lithikach* Homeryckich *hapax legomenów* znajdziemy nie w hymnach orfickich (dwa: *ἀλεξίκακος*, *αὐτοκασιγνήτη*), lecz u Nonnosa (cztery: *ἀλεξίκακος*, *ὁμόνυμος*, *παλίνορσος*, *πρωτοτόκος*) oraz u Lukiana (pięć: *ἀλεξίκακος*, *ἐτερήμερος*, *ὁμόνυμος*, *Πυριφλεγέθων*) – a więc dwóch autorów, których dzieli niezwykle wiele: około dwustuletni dystans czasowy, dystans przestrzenny między Nilem a Eufratem, a także zupełnie inny charakter twórczości. Zbieżność w użyciu Homeryckich *hapax legomenów* nie pozwala wysunąć żadnej hipotezy na temat czasu czy miejsca powstania *Lithików* ani na temat związków łączących ten utwór czy jego autora z innymi utworami czy autorami. Z drugiej jednak strony pokazuje, że sięganie po Homeryckie *hapax legomena* – przede wszystkim te rozpowszechnione, ale także i rzadko używane – było w II–IV wieku (a więc w okresie, mieszczącym w sobie proponowane przez różnych autorów daty powstania *Lithików*) zjawiskiem niezwiązanym z konkretnym miejscem, konkretnym środowiskiem literackim ani konkretnym typem twórczości literackiej.

4. ZŁOŻENIA „HOMEROPODOBNE”

Homeryckie wpływy słowotwórcze nie ograniczają się (a przynajmniej nie muszą się ograniczać) do przejmowania gotowych Homeryckich złożzeń. Wpływy takie mogą również polegać na tworzeniu nowych złożzeń na wzór Homeryckich: z Homeryckich komponentów (rdzeni wyrazów, które występują w epopiejach Homera) i na podstawie Homeryckich modeli (komponenty w nowych, niehomeryckich złożzeniach są połączone takimi samymi relacjami znaczeniowymi, jakie łączą elementy autentycznych Homeryckich złożzeń).

²⁷ Ch. Cusset, *La Muse dans la Bibliothèque. Réécriture et intertextualité dans la poésie alexandrine*, CNRS Éditions, Paris 1999.

4.1. ZŁOŻENIA Z HOMERYCKICH KOMPONENTÓW

Nieduża liczebność zbioru złożeń w *Lithikach* pozwala na dokładniejsze prześledzenie pochodzenia każdego komponentu złożenia.

Cztery niehomeryckie złożenia występujące w *Lithikach* to w gruncie rzeczy bardzo nieznacznie zmodyfikowane złożenia Homeryckie. W przypadku trzech złożeń różnica polega na użyciu różnych sufiksów, różnej fonetycznej postaci rdzenia bądź różnych interfiksów: por. ἀκειρεκόμης – ἀκερσεκόμης (Hom.), ἠεροφοίτης – ἠεροφοῖτης (Hom., to właściwie męska i żeńska postać tego samego przymiotnika), ὠμηστήρ – ὠμηστής (Hom., też w *Lith.*). W przypadku jednego złożenia różnica polega na użyciu dwóch różnych rdzeni bardzo zbliżonych znaczeniowo i brzmieniowo, por. τανύπτερος (drugi komponent stanowi rdzeń rzeczownika o znaczeniu ‘pióro’ lub ‘skrzydło’) – τανυπτέρυξ (Hom.; drugi komponent stanowi rdzeń rzeczownika o znaczeniu ‘skrzydło’).

Szesnaście niehomeryckich złożeń da się przedstawić jako połączenie członów występujących w Homeryckich złożeniach, które w nowym złożeniu zachowały swą pozycję (pierwszy komponent Homeryckiego złożenia jest pierwszym komponentem nowego złożenia, drugi komponent Homeryckiego złożenia jest drugim komponentem drugiego złożenia) oraz sposób łączenia (występują identyczne interfiksy). Ilustruje to poniższa tabela:

złożenie w <i>Lithikach</i>	złożenie Homeryckie z pierwszym komponentem	złożenie Homeryckie z drugim komponentem
ἀκρόρεια	ἀκρόκομος ἀκρόπολις i in.	πρυμνώρεια ὑπώρεια i in.
βροτοσσός	βροτολογός	λαοσσός
κακόμητις	κακομήχανος κακότεχνος	δολόμετις πολύμητις
λαοβότειρα	λαοσσός	ληϊβότειρα πουλυβότειρα
μελίγλωσσος	μελίγηρως μελιθής (też w <i>Lithikach</i>) μελίκτητον (też w <i>Lithikach</i>) μελίφρων	τανύγλωσσος
πανείκελος	παναίολος πανάργυρος παναφήλιξ πάννυχος (παννύχιος) i in.	θεοείκελος

złożenie w <i>Lithikach</i>	złożenie Homeryckie z pierwszym komponentem	złożenie Homeryckie z drugim komponentem
πολυειδής	πολυβενθής Πολύειδος πολυήρατος πολύμητις πολύφλοισβος i in.	ήεροειδής θεοειδής ιοειδής μυλοειδής
πολύκλαυτος	j.w.	ἄκλαυτος
πολυστέφανος	j.w.	εὐστέφανος
πολύτροχος	j.w.	εὐτροχος ὄλοοίτροχος
πρωτόγαμος	πρωτοτόκος (też w <i>Lithikach</i>)	πικρόγαμος
πυρίγληνος	πυρικής πυρίκαυστος Πυριφλεγέθων (też w <i>Lithikach</i>)	τρίγληνος
ταλακάρδιος	ταλαεργός ταλαπειριος ταλαπενθής ταλάφρων	θρασυκάρδιος
τετράπεζος	τετράγνος τετραθέλυμνος τετράκυκλος τετράρορος τετραφάληρος τετράφαλος	ἀργυρόπεζα κυανόπεζα
χρυσόγονος	Χρυσόθεμις χρυσόθρονος χρυσοπέδιλος χρυσόπτερος χρυσόρραπις (też w <i>Lithikach</i>) χρυσοχόος	Λαόγονος ὀψίγονος πρωτόγονος
χρυσόθριξ	j.w.	εὐθριξ κάλλιθριξ

Jedno niehomeryckie złożenie da się przedstawić jako połączenie członów występujących w Homeryckich złożeniach wyłącznie w drugiej pozycji: złożenie καρποφόρος zbudowane jest z elementów Homeryckich złożeń ἀγλαόκαρπος oraz np. πυροφόρος.

Aż 32 spośród 66 niehomeryckich złożeń powstały przez połączenie komponentu Homeryckiego złożenia z elementem, który u Homera występował w innej postaci niż człon złożenia. Komponenty Homeryckich złożeń mają przy tym tendencję do zajmowania drugiej pozycji w złożeniu, inne elementy – do zajmowania pozycji pierwszej. Tak zbudowane są bowiem 22 złożenia (ἀδηφάγος, ἀκεσίμβροτος,

γυναικοφόνος, δρακοντοφόνος, έαρотреφής, έαρόχροος, έλέπτολις, έρεβώπις, θειγενής, θελξίμβροτος, ιεροπρεπής, καλεσσίχορος, οίκοφθόρος, όλεσίμβροτος, ρυσοχίτων, σταχυοπλόκαμος, Συριηγενής, φερεγλαγής, φερέκαρπος, φερέσβιος, φερεστάφυλος, ψεδνοκάρηνος), złożen z odwrotną kolejnością członów jest dziesięć, a więc o ponad połowę mniej (άκρόδρυα, εύπέταλος, εύρύστερνος, κυαναυγής, νεογνός, παλίσσυτος, πανδερκής, πολυϊδμων, τετραυγής, χρυσόλιθος).

Pięć niehomeryckich złożen powstało przez połączenie dwóch elementów, które u Homera występowały jedynie w postaci innej niż złożenia (άστροβλέφαρος, δεινδρόφυτος, δρακοντοέθειρα, έγρεκύδοιμος, τεκεοκτόνος).

Jedynie pięć na 66 niehomeryckich złożen w *Lithikach* zawiera rdzenie, które nie występują u Homera: ani w postaci komponentów złożen, ani w innej postaci. Są to rdzenie o znaczeniu 'szkło' (ύαλοειδής, ύαλῶπις), 'bluszcz' (κισσοχίτων), 'skóra' (λεοντοδέρης) oraz 'blask' (πυριφεγγής). Te niehomeryckie rdzenie nigdy nie występują w *Lithikach* łącznie w jednym złożeniu. Zawsze towarzyszy im drugi rdzeń homerycki, który – zgodnie z już zaobserwowaną tendencją – częściej występuje jako drugi człon złożenia. Można zapytać, czy autor *Lithików* mógł w danym złożeniu – bez zmiany dla jego znaczenia – użyć zamiast rdzenia niehomeryckiego synonimicznego rdzenia homeryckiego. W przypadku dwóch pierwszych rdzeni nie miał takiej możliwości, jedynie w przypadku pozostałych dwóch – tak. Zamiast tematu wyrazu φέγγος mógł bowiem np. użyć tematu wyrazu αύγή, zamiast tematu wyrazów δέρος i δέρας – tematu wyrazu δέρμα.

4.2. RELACJE ZNACZENIOWE MIĘDZY CZŁONAMI ZŁOŻEŃ

Przeprowadzona w poprzednim punkcie analiza pokazuje, że użyte w *Lithikach* złożenia – z bardzo nielicznymi wyjątkami – utworzone są z rdzeni, występujących w *Iliadzie* i *Odysei*. Najczęstszym sposobem tworzenia nowych złożen przez autora *Lithików* jest łączenie rdzenia Homeryckiego wyrazu samodzielnego z rdzeniem członu Homeryckiego złożenia. W niniejszym punkcie postaramy się stwierdzić, czy tak utworzone złożenie ma strukturę znaczeniową typową dla Homeryckich złożen.

Częstotliwość występowania poszczególnych relacji znaczeniowych (zob. wyżej, podrozdział 1.6) wśród występujących w *Lithikach* złożen niehomeryckich ilustruje poniższa tabela:

schematy relacji między członami złożenia	liczba złożen
1	11
2	3
3	1
4	0
5	4

schematy relacji między członami złożenia	liczba złożań
6	1
7	0
8	6
9	7
10	3
11	2
12	1
13	0
14	7
15	4
16	0
17	3
18	0
19	0
20	1
21	12
Łącznie	66

Porównanie schematów, według których utworzone zostały homeryckie oraz niehomeryckie złożenia w *Lithikach*, pozwala sformułować jeden wniosek: zestaw schematów, według których utworzone zostały złożenia niehomeryckie występujące w *Lithikach*, jest uboższy od zestawu schematów, według którego utworzone zostały złożenia homeryckie – i to tylko te występujące w *Lithikach*. Ani jedno niehomeryckie złożenie w *Lithikach* nie zostało utworzone według schematu niezaświadczonego wśród złożań występujących u Homera. Wszystkie wyodrębnione 21 schematów w samym tekście *Lithików* są reprezentowane przez przynajmniej jedno złożenie homeryckie, podczas gdy złożenia niehomeryckie realizują 15 schematów (bez schematów 4, 7, 13, 16, 18, 19).

Czy którykolwiek z tych schematów nie został przez autora *Lithików* zapożyczony ze złożań Homeryckich, lecz zapożyczony ze złożań w utworach późniejszych autorów lub samodzielnie stworzony? Tak samo, jak nie można ze stuprocentową pewnością wykluczyć, że dane złożenie obecne u Homera autor zapożyczył z drugiej ręki, a więc od autora późniejszego, tak samo nie można ze stuprocentową pewnością wykluczyć, że tworząc dane złożenie „homeropodobne” nie wzorował się na złożeniach późniejszych. Nie można jednak tego z pewnością stwierdzić.

5. ZŁOŻENIA ORFICKIE I „ORFICKOPODOBNE”

Przeprowadzone powyżej porównanie pozwoliło wykazać bardzo duży stopień korelacji między złożeniami użytymi w *Lithikach* a złożeniami Homeryckimi. Podobnie zbadać można korelację złożzeń z badanego poematu i złożzeń orfickich występujących w *Hymnach orfickich* oraz *Argonautykach orfickich*. Badanie to wykazuje istnienie korelacji znacznie mniejszego stopnia.

Po pierwsze, wśród złożzeń w *Lithikach* liczba orfickich złożzeń i złożzeń zbudowanych z członów takich złożzeń jest znacznie mniejsza niż liczba złożzeń zaczerpniętych od Homera i złożzeń zbudowanych z członów takich złożzeń. Tylko 21 spośród 130 złożzeń występujących w *Lithikach* pojawia się w *Argonautykach orfickich*, a kolejne 14 złożzeń można w całości zbudować z komponentów złożzeń z tamtego poematu. Z kolei w *Hymnach orfickich* udało mi się znaleźć 23 spośród 130 złożzeń występujących w *Lithikach*, a kolejne 16 złożzeń użytych w *Lithikach* można w całości zbudować z komponentów złożzeń użytych w *Hymnach*.

Po drugie, liczba złożzeń w *Lithikach*, które zawierają jeden czy nawet dwa człony nie pojawiające się (czy to w postaci członu złożenia, czy to w postaci derywatu, czy to w postaci samodzielnego wyrazu) w tekstach orfickich, jest nieporównanie większa niż liczba złożzeń, które zawierają człon nie pojawiający się (czy to w postaci członu złożenia, czy to w postaci derywatu, czy to w postaci samodzielnego wyrazu) w tekstach Homeryckich. Łącznie aż 61 złożzeń w *Lithikach* nie da się zbudować z materiału leksykalnego *Argonautyk orfickich*. 30 złożzeń zawiera jako pierwszy człon element, który w żadnej postaci nie występuje w *Argonautykach*, a 39 złożzeń zawiera taki element jako człon drugi, przy czym w przypadku ośmiu złożzeń mamy do czynienia z połączeniem dwóch komponentów niewystępujących w *Argonautykach*. Podobnie aż 64 złożzeń nie da się zbudować z materiału leksykalnego *Hymnów orfickich*. 38 złożzeń zawiera jako pierwszy człon element, który w żadnej postaci nie występuje w *Hymnach*, a 37 złożzeń zawiera taki element jako człon drugi, przy czym dziewięć złożzeń składa się z dwóch komponentów niewystępujących w *Hymnach*.

6. WNIOSKI

Powyżej przedstawione porównania wskazują bardzo wyraźnie na homeryckie źródła złożzeń w poemacie *Lithika*. Znajomość leksyki Homera i mechanizmu tworzenia Homeryckich złożzeń wystarcza, aby zrozumieć znaczenie praktycznie wszystkich złożzeń w *Lithika*, w tym *hapax legomenów*. Wpływ poematów Homera na późny język epicki – w tym również wpływ w dziedzinie słowotwórstwa – nie jest ani zjawiskiem budzącym wątpliwości, ani zjawiskiem nieznanym. Jeżeli poświęciłam mu powyższy artykuł, to z dwóch powodów. Po pierwsze, chciałam ten wpływ ująć w jakiś sposób liczbowo, zmierzyć – tak, aby jego natężenie w różnych utworach mogło być porównywane. Po drugie, chciałam pokazać, że wpływ ten dotyczy różnych aspektów budowy złożzeń, nie tylko ich komponentów, ale również i struktury.

Okazuje się bowiem, że najłatwiej zauważalne, przejęte w niezmienionej formie Homeryckie złożenia stanowią tylko jeden element homeryckiej tradycji słowotwórczej. Jest to w dodatku taki element, który wcale nie gwarantował językowi epickiemu możliwości przetrwania i rozwoju. To inny mechanizm – polegający na tworzeniu nowych złożzeń ze znanych (czyli homeryckich) komponentów według znanych (czyli homeryckich) schematów – pozwalał rozwijać język epicki: z jednej strony pozwalał autorowi tworzyć wyrazy o nowych znaczeniach, potrzebne do urzeczywistnienia autorskiej, indywidualnej koncepcji utworu poetyckiego, z drugiej zaś strony nie stanowił dla odbiorców przeszkody w rozumieniu, ponieważ nowe wyrazy składały się z powszechnie znanych komponentów.

Przeprowadzona analiza pozwoliła zaobserwować wyraźną tendencję do wykorzystania jako drugiego członu nowego złożenia drugiego członu złożenia Homeryckiego, większa dowolność daje się zaobserwować w wyborze pierwszego członu nowego złożenia – może nim być zarówno pierwszy człon złożenia Homeryckiego, jak i element występujący u Homera jedynie w postaci wyrazu niezłożonego słowotwórczo lub jako człon derywatu prefiksального bądź sufiksального. Tendencja ta wymaga sprawdzenia na większym materiale. W przypadku gdyby została potwierdzona, można by ją tłumaczyć tym, że to właśnie drugi element złożenia stanowi jego środek ciężkości: determinuje zarówno jego znaczenie (które jest precyzowane przez człon pierwszy), jak i formę (określa przynależność do deklinacji oraz do typu akcentuacyjnego).

Wykaz złożzeń

ἀγάννιφος	egzo	‘którego śniegu jest zbyt dużo’	Adv + N	homeryckie	w. 9
ἀγελειή	endo	‘która unosi zdobycz’	V + N	homeryckie	w. 578
ἄγραυλος	egzo	‘którego zagrodą jest pole’	N + N	homeryckie	w. 260
ἀδιφάγος	endo	‘który je do syta’	Adv + V		w. 131
ἀελλόπους // ἀελλόπος	egzo	‘którego stopa jest jak wicher’	N + N	homeryckie	w. 122
ἀέναος	endo	‘który wiecznie płynie’	Adv + V	por. Homeryckie ἀενάων	w. 162, 223, 369
αἰγίοχος	endo	‘który ma egidę’	N + V	homeryckie	w. 260
ἀκειρεκόμης	endo	‘który nie strzyże włosów’	Neg + V + N		w. 400, 514
ἀκεσίμβροτος	endo	‘który leczy śmiertelników’	V + N		w. 8
ἀκρόδρυα	endo	‘czubki drzewa (czyli owoce)’	N + N		w. 530, 736
ἀκρόρεια	endo	‘czubek góry’	N + N		w. 104, 157, 773

ἀλεξίκακος	endo	‘który odpędza to, co złe’	V + Adj	homeryckie	w. 1, 352
ἀνδροφόνος	endo	‘który zabija mężów’	N + V	homeryckie	w. 545, 583
Ἀργυρότοξος	egzo	‘którego łuk jest ze srebra’	N + N	homeryckie	w. 764
ἀστροβλέφαρος	egzo	‘którego powieki są jak gwiazdy’	N + N	hapax legomenon	w. 672
αὐτοκασιγνήτη	endo	‘siostra we własnej osobie’	Pron + N	homeryckie	w. 347, 764
αὐτοκασιγνήτος	endo	‘brat we własnej osobie’	Pron + N	homeryckie	w. 687
βροτοσσός	endo	‘który ocala śmiertelników’	N + V	hapax legomenon	w. 756
γαλαθηνός	endo	‘który ssie mleko’	N + V	homeryckie	w. 219
γαμψῶνυξ	egzo	‘którego szpony są zakrzywione’	Adj + N	homeryckie	w. 147, 553
γαλαγερόχροος	egzo	‘którego skóra jest mleczna’	Adj + N	hapax legomenon	w. 309
γυναικοφόνος	endo	‘który zabija kobiety’	N + V	hapax legomenon	w. 488
δαΐφρων	egzo	‘którego serce jest sercem do walki’	N + N	homeryckie	w. 675
δενδρόφυτος	endo	‘który zrodził się jako drzewo’	N + V		w. 232
διπετής	endo	‘który spadł od Zeusa’	N + V	homeryckie	w. 730
διογενής	endo	‘który zrodził się z Zeusa’	N + V	homeryckie	w. 575
διοτρεφής	egzo	‘którego żywi Zeus’	N + V	homeryckie	w. 31, 771
δουρικλυτός	egzo	‘którego wslawiła włócznia’	N + V	homeryckie	w. 439
δρακοντοέθειρα	egzo	‘której czupryna jest z węży’	N + N	hapax legomenon	w. 542
δρακοντοφόνος	endo	‘który zabija smoka’	N + V		w. 158
ἐαροτρεφής	egzo	‘którego żywi wiosna’	N + V		w. 616
ἐαρόχροος	egzo	‘którego barwa jest (barwą) wiosny’	N + N	hapax legomenon	w. 267
ἐγρεκύδομος	endo	‘który budzi wrzawę’	V + N		w. 586
εἰναετής	egzo	‘którego lat jest dziewięć’	Num + N	homeryckie	w. 348
ἐλέπτολις	endo	‘która zdobywa miasto’	V + N		w. 679

ἐρεβῶπις	egzo	‘której oczy są jak Ereb’	N + N	hapax legomenon	w. 544
ἐτερήμερος	egzo	‘którego dzień jest jeden na dwa’	Adj + N	homeryckie	w. 633
εὐκύκλος	egzo	‘którego koła są piękne’	Adj + N	homeryckie	w. 135
εὐπέταλος	egzo	‘którego liście (płatki) są piękne’	Adj + N		w. 230
εὐπλόκαμος	egzo	‘którego loki są piękne’	Adj + N	homeryckie	w. 439
εὐρύστερνος	egzo	‘którego pierś jest szeroka’	Adj + N		w. 548, 645
εὖσσελμος	egzo	‘którego pokład (ławy) jest dobry’	Adj + N	homeryckie	w. 581
εὐώδης	endo	‘który dobrze pachnie’	Adv + V	homeryckie	w. 286
ἐχέφρων	endo	‘który ma rozum’	V + N	homeryckie	w. 369
ζωάγρια	endo	‘okup za wzięcie żywcem’	N + V	homeryckie	w. 153
ἥεροφοίτης	endo	‘który krąży w powietrzu’	N + V	Por. u Hom. ἥεροφοίτης	w. 45
θηγενής	endo	‘który zrodził się z bogini’	N + V		w. 14
θελξιμβροτος	endo	‘który czaruje śmiertelnych’	V + N		w. 320
θεουδής	egzo	‘którego strach jest (strachem) przed bogiem’, ale w <i>Lithikach</i> zapewne = θεοειδής ‘którego postać jest boska’	N + N	homeryckie	w. 374
θέσκελος	egzo	‘którym kieruje bóg’	N + V	homeryckie	w. 78, 330, 492, 756
θεσπέσιος	egzo	‘który wypowiedziało bóstwo’	N + V	homeryckie	w. 192, 293, 387, 681
θέσπιος	egzo	‘który wypowiedziało bóstwo’	N + V		w. 77
ἱεροπρεπής	endo	‘który odpowiada temu, co święte’	Adj + V		w. 100
κακόμητις	egzo	‘której plan jest zły’	Adj + N		w. 225
κακομήχανος	egzo	‘którego sposoby są złe’	Adj + N	homeryckie	w. 729
καλεσιχορος	endo	‘który wzywa korowody’	V + N	hapax legomenon	w. 718
καρποφόρος	endo	‘który przynosi owoc’	N + V		w. 216, 736

κασίγνητος	endo	‘który zrodził się jako brat’	N + V	homeryckie	w. 550
κισσοχίτων	egzo	‘którego tunika jest z bluszczu’	N + N	hapax legomenon	w. 261
κρατερόφρων	egzo	‘którego serce (umysł) jest silne’	Adj + N	homeryckie	w. 550
κυαναυγής	egzo	‘którego blask jest granatowy’	Adj + N		w. 211
λαοβότεια	endo	‘która karmi ludzi’	N + V	hapax legomenon	w. 714
λαοσσόος	endo	‘który ocala lud’	N + V	homeryckie	w. 10, 58
λεοντοδέρης	egzo	‘którego skóra jest (skóra) lwa’	N + N	hapax legomenon	w. 619
μελαγχρούης	egzo	‘którego kolor (skóra) jest ciemny’	Adj + N	homeryckie	w. 721
μελανόχρωσ	egzo	‘którego kolor (skóra) jest ciemny’	Adj + N	homeryckie	w. 363
μελίλωσσοσ	egzo	‘którego język jest jak miód’	N + N		w. 59
μελιθήης	endo	‘słodki jak miód’	N + Adj	homeryckie	w. 328
μελίκρητον	egzo	‘które zmieszano z miodem’	N + V	homeryckie	w. 221
μιλτοπάρησ	egzo	‘którego policzki są jak ochra’	N + N	homeryckie	w. 615
νεογόνσ	endo	‘który zrodził się niedawno’	Adv + V		w. 105
νεόπλωτοσ	egzo	‘którego niedawno uprano’	Adv + V	homeryckie	w. 708
ὄβριμοπάτρη	egzo	‘której ojciec jest potężny’	Adj + N	homeryckie	w. 575
ὄδυνήφατοσ	endo	‘który godzi w ból’	N + V	homeryckie	w. 345, 753
οικοφθόροσ	endo	‘który niszczy dom’	N + V		w. 590
ὄλεσίμβροτοσ	endo	‘który niszczy śmiertelników’	V + N		w. 77, 450
ὀμώνυμοσ	egzo	‘którego nazwa jest identyczna’	Adj + N	homeryckie	w. 347, 494
ὄρεσκῶφοσ	endo	‘który leży w górach’	N + V	homeryckie	w. 29, 133, 139
παλαιγενής	endo	‘który zrodził się dawno’	Adv + V	homeryckie	w. 184, 194
παλίνοροσσοσ	endo	‘który porusza się do tyłu’	Adv + V	homeryckie	w. 427
παλίσσυτοσ	endo	‘który pędzi do tyłu’	Adv + V		w. 121

πανδερκής	endo	‘który widzi wszystko’	Adj + V		w. 713
πανείκελος	endo	‘całkowicie podobny’	Adv + Adj		w. 203
πολυδαίδαλος	endo	‘bardzo kunsztowny’	Adv + Adj	homeryckie	w. 246
πολύδακρυς	egzo	‘którego łzy są liczne’	Adj + N	homeryckie	w. 21
πολυειδής	egzo	‘którego postaci (kształty) są liczne’	Adj + N		w. 610
πολυήρατος	egzo	‘którego bardzo kochają’	Adv + V	homeryckie	w. 18
πολυῖδμων	endo	‘który wie dużo’	Adj + V		w. 697, 715
πολύκλαστος	endo	‘który wiele płacze’	Adv + V		w. 405
πολύμητις	egzo	‘którego przemyślność jest wielka’	Adj + N	homeryckie	w. 54, 575
πολυμήχανος	egzo	‘którego podstępny są liczne’	Adj + N	homeryckie	w. 316
πολυστέφανος	egzo	‘którego wieńce są liczne’	Adj + N		w. 81
πολύτροχος	egzo	‘którego koła są liczne’	Adj + N	hapax legomenon	w. 649
πολυφάρμακος	egzo	‘którego leki (czary) są liczne’	Adj + N	homeryckie	w. 485
πρωτόγαμος	egzo	‘którego małżeństwo jest pierwsze’	Num + N	hapax legomenon	w. 256
πρωτοτόκος	endo	‘która pierwszy raz urodziła’	Num + V	homeryckie	w. 193
πυρίγληνος	egzo	‘którego źrenice są jak ogień’	N + N		w. 657
πυριφεγγής	egzo	‘którego blask jest jak ogień’	N + N		w. 173
πυριφλεγέθων	endo	‘który płonie ogniem’	N + V	homeryckie	w. 633
ῥυσοχίτων	egzo	‘którego okrycie jest pomarszczone’	Adj + N	hapax legomenon	w. 721
σαόφρων	egzo	‘którego umysł jest zdrowy’	Adj + N	homeryckie	w. 9, 394
σταχυοπλόκαμος	egzo	‘której warkocze są z kłosów’	N + N	hapax legomenon	w. 242
Συρηγενής	endo	‘który zrodził się w Syrii’	N + V		w. 262
ταλακάρδιος	egzo	‘którego serce znosi, wytrzymuje’	V + N		w. 84
ταλασίφρων	egzo	‘którego serce (umysł) znosi, wytrzymuje’	V + N	homeryckie	w. 678
ταναύπους	egzo	‘którego nogi są długie’	Adj + N	homeryckie	w. 247
τανύπτερος	endo	‘który rozciąga skrzydła’	V + N		w. 124

τεκεοκτόνος	endo	‘który zabija potomstwo’	N + V	hapax legomenon	w. 315
τερενόχρωσ	egzo	‘którego skóra jest delikatna’	Adj + N		w. 33
τετράπεζος	egzo	‘którego stopy są cztery’	Num + N	hapax legomenon	w. 747
τετραυγής	egzo	‘którego blask jest poczwórny’	Num + N		w. 230
τρίπους	egzo	‘którego nogi są trzy’	Num + N	homeryckie	w. 724, 729, 733
ύαλοειδής	egzo	‘którego wygląd jest (wyglądem) szkła’	N + N		w. 280
ύαλω̃πις	egzo	‘którego oblicze jest ze szkła (jak szkło)’	N + N	hapax legomenon	w. 613
ύπέρθυμος	egzo	‘którego serca (odwagi) jest ponad miarę’	Adv + N	homeryckie	w. 315
ύπερμενής	egzo	‘którego potęgi jest ponad miarę’	Adv + N	homeryckie	w. 372
ύψικόμος	egzo	‘którego włosy (liście) są wysoko’	Adv + N	homeryckie	w. 115
φασείμβροτος	endo	‘będący światłem dla śmiertelników’	N + N	homeryckie	w. 129, 166
φερεγλαγής	endo	‘który przynosi mleko’	V + N	hapax legomenon	w. 218
φερέκαρπος	endo	‘który przynosi owoc’	V + N		w. 243
φερέσβιος	endo	‘który niesie życie’	V + N		w. 301
φερεστάφυλος	endo	‘który przynosi kiście winogron’	V + N		w. 265
χρυσόγονος	endo	‘który zrodził się ze złota’	N + V		w. 551
χρυσόλιθος	endo	‘kamień jak złoto’	N + N		w. 298, 300
χρυσόρραπις	egzo	‘którego różga jest ze złota’	N + N	homeryckie	w. 15
χρυσόθριξ	egzo	‘którego włosy są ze złota’	N + N		w. 292
ψεδνοκάρηνος	egzo	‘którego głowa jest łysa’	Adj + N	hapax legomenon	w. 253
ώκυπέτης	endo	‘który szybko lata’	Adv + V	homeryckie	w. 541
ώμηστήρ	endo	‘który je to, co surowe’	Adj + V		w. 646
ώμηστής	endo	‘który je to, co surowe’	Adj + V	homeryckie	w. 747

ARGUMENTUM

Nomina composita tractantur, quae Graeco in poemate, sub nomine Orphei de lapidibus sive Lithica tradito et, ut videtur, inter saeculum secundum et quartum post Christum natum composito, continentur. Demonstratur, quibus elementis constent, quemadmodum constructa sint, quid significant et utrum a Homero originem suam trahant an non. Concluditur, quae genera nominum compositorum in poemate plurima sint.